

شورای عالی حوزه علمیه قم

مرکز مدیریت حوزه های علمیه خواهران

مدرسه علمیه الزهراء دزفول

عنوان تحقیق:

ویژگی های یک سخنران موفق

محقق:

فاطمه شرفی زاده

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

فهرست مطالب

چکیده.....	۴
مقدمه.....	۵
تجزیه و تحلیل یافته ها	
تبلیغ و اهمیت آن.....	۷
اهداف تبلیغ اسلامی.....	۸
عناصر تبلیغ.....	۹
ابزارهای تبلیغ.....	۱۰
سخنوری و اهمیت آن.....	۱۲
انواع سخنوری.....	۱۴
ویژگی های یک سخنران موفق.....	۱۶
سخنانی از بزرگان.....	۳۰
نتیجه گیری.....	۳۴
فهرست منابع.....	۳۶

چکیده

تحقیق حاضر به ویژگی های یک سخنران موفق پرداخته و هدف از آن بیان جایگاه و ارزش تبلیغ و سخنرانی در دین مبین اسلام و ارائه ی راهکارها و عواملی است که باعث می شود یک سخنران در کار تبلیغ خود موفق باشد. این پژوهش به روش کتابخانه ای و روش توصیفی انجام گرفته است. از این تحقیق می توان دریافت که رسالت تمام انبیا و ائمه ی معصومین (علیهم السلام) تبلیغ دین الهی و برپایی و حفظ شعائر الهی بوده که پس از آنان و در زمان غیبت امام عصر (عج) عالمان و مبلغان دینی این وظیفه و رسالت خطیر و مهم را برعهده دارند. از دیرباز بشر برای تبلیغ، انتقال آگاهی ها و انتقال مفاهیم موردنظر به دیگران از ابزارهای گوناگون بهره گرفته است؛ از متداول ترین ابزارها تبلیغ نوشتاری، عملی و گفتاری می باشد. تبلیغ گفتاری آسان ترین و اثرگذارترین ابزارها می باشد که عنصر اصلی در آن سخن و کلام می باشد. سخنوری نیز انواع مختلفی دارد که در این تحقیق سخنوری منبری یا مذهبی مدنظر می باشد که هدف از آن هدایت و نشان دادن راه راست، تقویت ایمان مردم و پرداختن به بعد معنوی انسان ها می باشد. یک سخنران برای اینکه در این وظیفه ی مهم خویش موفق باشد باید ویژگی هایی داشته باشد که از مهم ترین آنها بصیرت، تهذیب نفس، سعه ی صدر، توجه به شرایط سنی، جنسی و فرهنگی مخاطب و ... می باشد؛ که این ویژگی ها در کلام بزرگان دینی و صاحب نظران نیز بیان شده است و هریک سعی نموده اند تا تجارب ارزنده و پربار خود را در اختیار نسل جدید مبلغان دینی قرار دهند.

کلید واژه : تبلیغ ، سخنران، موفق .

مقدمه

«یا ایّها الرّسول بلّغ ما انزل الیک من ربک...»^۱

(ای پیغمبر آنچه از خدا بر تو نازل شد به خلق برسان...)

تبلیغ در ادیان الهی به ویژه در دین مبین اسلام، مورد عنایت و توجه خاصی قرار گرفته است به طوری که در آیات قرآن کریم، وظیفه و رسالت پیامبر (صلی الله علیه و اله وسلم) ابلاغ و رساندن پیام الهی به مردم بیان شده است؛ پس از خاتم پیامبران حضرت محمد (صلی الله علیه و اله وسلم) امامان علیهم السلام، به عنوان پیشوایان دینی، عهده دار وظیفه ی تبلیغ دین الهی شدند و پس از ائمه (علیهم السلام) و در زمان غیبت امام عصر (عج) این مسئولیت خطیر و مهم بر عهده ی عالمان دینی قرار گرفت.

از آنجایی که یکی از مهمترین و مؤثرترین ابزارهای تبلیغ، تبلیغ گفتاری و سخنوری می باشد لازم است شخصی که به عنوان مبلغ و سخنران در جایگاه هدایت و ارشاد مردم قرار می گیرد، ویژگی هایی داشته باشد؛ بایدها و نبایدهایی را رعایت نموده و در خود شایستگی های لازم را برای این امر ایجاد نماید.

در عصر حاضر و در شرایط کنونی، عواملی چون حجمه های تبلیغاتی دشمنان، تهاجم فرهنگی و جنگ نرم باعث کمرنگ شدن بعضی از آموزه های دینی و در مواردی مهجور ماندن دین مبین اسلام شده است؛ دشمنان مغرض و از خدا بیخبر و یا جاهلان بی غرض هر روز بدعتی نو را در جامعه ترویج نموده و سعی در از بین بردن سنت های نیکو و والای الهی دارند و با شبهه افکنی و ایجاد تزلزل در دلهای مردم به دنبال مقاصد و افکار پلید و شیطانی خود هستند؛ در چنین شرایطی لازم است که عالمان دینی و افراد شایسته ای که صلاحیت هدایت مردم را دارند، به ارشاد مردم پرداخته و آنان را در گام برداشتن در راه راست و رسیدن به کمالات انسانی یاری نمایند.

^۱-مائده/۶۷

- تبلیغات، از اصول بسیار مهم اسلام عزیز است. تبلیغات از صدر اسلام تا ابد یکی از اموری است که اسلام بر آن پافشاری کرده است و در این زمان که ما هستیم اولویت خاصی دارد و بر همه لازم است که تبلیغات کنند.

- مسأله ی تبلیغ یک امر مهمی است که می شود گفت در دنیا در رأس همه ی امور قرار گرفته است و می توان گفت دنیا بر دوش تبلیغات است.

- خدا نکند انسان پیش از آن که خود را بسازد جامعه به او روی آورد و در میان مردم نفوذ و شخصیتی پیدا کند؛ اگر مردم از شما عملی که برخلاف انتظار است مشاهده کنند از دین منحرف می شوند؛ از روحانیت برمی گردند نه از فرد، اگر آخوندی عمل ناشایسته ای انجام دهد نمی گویند فلان آخوند منحرف است گفته می شود آخوندها بدند؛ تجزیه و تحلیل نمی کنند.

- **د- مقام معظم رهبری:** شاگرد شایسته ی امام (ره) همچون خودشان، اندیشه های ژرفی در باب حوزه و روحانیت دارند که تنها به برخی از جملات ایشان اشاره می نمایم:

- منبر رفتن و سخن گفتن در امر دین جزء شریف ترین کارهاست و باید و شاید که بهترین انسانها و عالمتربین و آگاهترین آنها به مسائل اسلامی و عامل ترین آنها به احکام شرعی در این راه قدم بردارند و آن را برای خود افتخاری بدانند. دین اسلام دین تبلیغ است.

- در طول تاریخ هزار و چهارصد ساله ی اسلام، به گمانم هیچ برهه ای را نداریم که علمای دین چنین فرصتی برای تبلیغ احکام اسلامی پیدا کرده باشند. خدای متعال از ما سؤال می کند، علمای دینی در مقابل یک آزمایش عظیم تاریخی، بی نظیر و غیرقابل تکرار قرار دارند.

- مبلغ اگر خودش مذهب و پاک نباشد نمی تواند دیگران را پاک کند، اگر به آنچه می گوید عمل نکند حرفش اثری ندارد.

- مبلغ باید آگاهی و بینش دینی وسیع و متنوع داشته باشد؛ با قرآن مأنوس باشد؛ در احادیث غور بکند؛ با افکار نو مربوط به مذهب و دین آشنا باشد؛ در کنار مسائل دینی و تحقیق در آن ها، پاره ای افکار فلسفی و بینش های اجتماعی است که از آن ها هم باید طعمی چشیده و آگاهی داشته باشد.

- گفته ها و گفتارها باید عالمانه باشد، از سخن سست و منبر بی مطالعه باید اجتناب گردد. انتخاب و استفاده از ابزارهای مناسب با ذوق و سلیقه، ابتکار و خلاقیت، فهم موقعیت و بیان طبق مقتضای حال باید رعایت شود.

- توصیه ای که من به همه ی روحانیون می کنم این است که بگردید و ببینید آن چیزی که نیاز این زمان است چیست؟ و مردم محتاج چه هستند؟ آن را از شرع مقدس اسلام بگیرید و مثل شیرینی در کام مردم بریزید.^۱

با اندکی دقت و توجه در کلام این بزرگواران و دیگر بزرگان دینی و پیشتاان عرصه ی تبلیغ متوجه می شویم که تمام ایشان بایدها و نبایدهایی را در این زمینه بیان نموده اند که تمام مبلغان دینی و تمام کسانی که دغدغه ی هدایت مردم و ترویج شعائر اسلامی را دارند باید به این نکات توجه نموده و سفارش ها و آموزه های ایشان را چون چراغی فراروی خود قرار داده تا بتوانند در رسالت سنگین خود موفق باشند.

نتیجه گیری

باتوجه به لزوم حفظ و صیانت از شعائر دینی و همچنین ضرورت نشر و گسترش احکام الهی و سنت های نیکو و پسندیده بجاست که همواره افرادی عهده دار تبلیغ دین بوده و جامعه را از انحراف و آثار منفی نشر بدعت ها حفظ نمایند. به همین منظور در تعالیم اسلامی تبلیغ و مبلغ از جایگاه والایی برخوردار است و رسالت پیامبر اکرم (صلی الله علیه و اله وسلم) تبلیغ دین و هدایت و ارشاد مردم معرفی شده است.

یکی از بهترین و اثرگذارترین ابزار های تبلیغی، سخنرانی می باشد. سخنرانی نیز خود انواعی دارد که هرکس بنا بر شرایط و نیاز خود ممکن است یک یا چند نوع از سخنرانی را بکار گیرد؛ به عنوان نمونه سخنرانی ممکن است علمی باشد یا اینکه یک سخنرانی ممکن است قضایی یا تشریفاتی باشد ولی آنچه بیش از دیگر انواع سخنرانی مورد توجه بوده و عالمان دینی از دیرباز برای ترویج و نشر شعائر الهی از آن استفاده نموده اند سخنرانی منبری یا همان سخنرانی مذهبی می باشد.

از آنجایی که یک سخنران مذهبی به عنوان نمونه و الگوی دیگر افراد جامعه بوده و به دلیل منسوب بودن به دین و موقعیت اجتماعی خاص، مردم انتظاری جدای دیگر افراد جامعه از وی دارند پس لازم است یک سخنران برای موفقیت در امر تبلیغ و برای اثرگذاری بر مخاطب و به دنبال آن برای رساندن جامعه به کمال، ویژگی هایی داشته باشد و باید اموری را رعایت نماید؛ برخی از این امور به خود مبلغ و سخنران مربوط می شود مانند خصوصیات از قبیل علم و آگاهی و بصیرت، تهذیب نفس و پیشگام بودن در امور، سعه صدر، نحوه بیان مطالب و... ولی برخی از این امور مربوط به مخاطب به عنوان گیرنده ی پیام می باشند مثلاً توجه به شرایط سنی و جنسی و فرهنگی مخاطب و همچنین نیازها و انگیزه های مخاطب؛ در این میان شرایط محیطی مانند نور، حرارت، مکان نشستن، کیفیت صوت و... نیز می توانند در موفقیت یک سخنران در امر تبلیغ اثر داشته باشند که گرچه ممکن است برخی از موارد فوق در امر سخنرانی بی اهمیت به نظر برسند ولی حقیقت این است که عدم توجه به هریک از این موارد می تواند اثرات منفی

زیادی در توفیق یک سخنران داشته باشد. پس هر سخنران باید مجموعه ای از این ویژگی ها را داشته باشد و بتواند متناسب با نیاز مخاطب و شرایط زمانی و مکانی در این راه گام بردارد بنابراین درمی یابیم که انجام شایسته ی رسالت تبلیغ مرهون زحمات و تلاش های مداوم، پیگیر و شبانه روزی شخص مبلغ بوده و هرگونه کوتاهی در این راه ممکن است ضربات جبران ناپذیری بر پیکره ی جامعه ی اسلامی وارد آورد.

در پایان پیشنهاد می شود که کلیه ی سخنرانان بزرگوار و موفق و صاحبان تجارب ارزنده و آموزنده، در زمان حاضر، تجارب خود را در اختیار نسل جدید سخنرانان و مبلغان دینی قرار دهند؛ چرا که درست است که اصول و مبانی تبلیغ و سخنرانی که از زمان های دور و اعصار گذشته به دست ما رسیده گنجینه ای گرانبها و کاربردی در این راه می باشد ولی توجه به اقتضائات زمانی و شرایط کنونی و نیاز نسل حاضر مارا به تجارب سخنوران و مبلغین موفق کنونی نیازمند می سازد همچنین پیشنهاد می شود که سخنرانان سعی نمایند با توجه به نیاز مخاطبان، بیش از پیش به طرح مباحث کاربردی و مورد نیاز مخاطبان پرداخته و گره از شبهات ذهنی و عقیدتی آنان باز نمایند.

فهرست منابع

- ۱- قرآن کریم
- ۲- نهج البلاغه، محمد دشتی
- ۳- آگاهی سیاسی و نقش آن در تبلیغ، مجتبی ذوالنوری، قم، دارالمعارف، بهار ۱۳۸۷
- ۴- تجارب مبلغین درخصوص جذب نوجوان و جوان به مسجد، محمدعلی موظف رستمی، قم، دارالمعارف، بهار ۱۳۸۷
- ۵- راهنمای تبلیغ، امیر ملک محمودی، قم، انتشارات مشهور، ۱۳۸۰
- ۶- روش تبلیغ، اصول، مبانی و قالب ها، رضا علی کرمی، قم، انتشارات افق فردا، چاپ چهارم، زمستان ۱۳۸۰
- ۷- روش سخنرانی دینی، حسین ملانوری، قم، مرکز مدیریت حوزه های علمیه، چاپ چهارم، ۱۳۹۲
- ۸- روشهای تبلیغ، رضا علی کرمی، قم، دارالثقلین، چاپ دوم، تابستان ۱۳۸۷
- ۹- علم سخنوری و تبلیغ، محسن زندی همدانی، قم، انتشارات الذاکرین، تابستان ۱۳۸۴
- ۱۰- غررالحکم و دررالکلم آمدی (ره)، سید هاشم رسولی محلاتی، تهران، دفتر نشر فرهنگ اسلامی، چاپ دوازدهم، ۱۳۸۹
- ۱۱- فرهنگ فارسی عمید، حسن عمید، تهران، انتشارات امیرکبیر، چاپ دوازدهم، ۱۳۷۷
- ۱۲- فن خطابه، علی نظری منفرد، قم، انتشارات نصایح، چاپ دوم، تابستان ۱۳۸۱
- ۱۳- مبلغان دینی و مخاطب شناسی، داود میرزایی مقدم، قم، دارالمعارف، بهار ۱۳۸۷
- ۱۴- نهج الفصاحه (سخنان و خطبه های رسول مکرم اسلام)، ابوالقاسم پاینده، اصفهان، انتشارات خاتم الانبیاء، بهار ۱۳۸۵ .